

STRESZCZENIA

Arkadiusz ADAMCZYK¹

GENERAL WŁADYSŁAW SIKORSKI AS A PRIME MINISTER OF POLISH GOVERNMENT IN EXILE. HONEST DEMOCRAT OR HEIR OF AUTHORITARIANISM

The way in which Sikorski and his policy are remembered and judged by the vast majority of Poles owes much to the legend that has surrounded him since his tragic and mysterious death and has little to do with his real accomplishments. Sikorski succeeded in passing himself off as true democrat by throwing into doubt achievements of the Piłsudski adherents and by contesting the political system they created. In truth, the Prime Minister did nothing to introduce a democratic style of exercising power. To make things worse, in the exercise of power he quite deliberately made use of the same instruments once made use of by his predecessors, thus abusing it the same way they did. One is tempted to think that Sikorski was unable to liberate himself from the influence exerted on him by Józef Piłsudski. As a Prime Minister he failed to elaborate a model of exercising power different from that established by Piłsudski whom Sikorski admired and hated at the same time. In truth, he may have considered the model elaborated by Piłsudski as ideal worth copying. But the so-called July crisis of 1940 when there took place a clash between Sikorski and Piłsudski adherents which resulted in debilitating both sides of this conflict made it necessary for Sikorski to rely for the exercise of power on cooperation with traditional political parties. Although Sikorski never eschewed his authoritarian tendencies, in 1940 he actually lost any chance to rise to a position once held by the Marshal Piłsudski.

Keywords: authoritarianism, democracy, political conflict, political power, history of Poland.

GENERAŁ WŁADYSŁAW SIKORSKI JAKO PREMIER RZĄDU RP NA UCHODŹSTWIE. SZCZERY DEMOKRATA CZY SPADKOBIERCA AUTORYTARYZMU

Paradoksalnie pamięć zbiorowa o gen. Sikorskim, jak również oceny jego politycznych postaw oparte zostały w przeważającej mierze nie na jego faktycznych dokonaniach lecz na legendzie, wzmocnionej dodatkowo przez śmierć w tragicznych i dość niejasnych okolicznościach. Opinia o generale, jako o polityku-demokracie, wynikała przede wszystkim z przeprowadzanej przez Sikorskiego negacji dokonań poprzedników, jak też firmowanego przez nich systemu politycznego. Tymczasem powrześnieowy premier faktycznie nie zrobił nic, aby przeciwstawić się autorytarnemu sposobowi sprawowania władzy w państwie. Nie sposób nie odnieść wrażenia, iż Sikorski nie mógł, ale też i nie miał pomysłu na to, jak wyzwolić się spod - przemożnego, jak się okazało - wpływu Józefa Piłsudskiego. Jako premier, minister i mąż stanu nie potrafił pokusić się o wypracowanie jakiegokolwiek alternatywnego modelu sprawowania władzy, wzorując się na postaci, którą jednocześnie podziwiał, jak i szczerze nienawidził. Jak się wydaje również, model który wypracował Piłsudski (tj. koegzystencja „słabego Prezydenta” z faktycznym czynnikiem decyzyjnym), mógł stanowić dla Sikorskiego pewien ideał. Prawdopodobnie byłaby to konstrukcja możliwa do urzeczywistnienia gdyby nie eskalacja konfliktu z „widmem Piłsudskiego” i z adherentami Wielkiego Marszałka. Tzw. kryzys lipcowy 1940 r., podczas którego doszło do zwarecia między piłsudczykami i premierem, faktycznie doprowadził do osłabienia obu stron konfliktu i skazał - dysponującego fasadowym zapleczem - Sikorskiego, na oparcie się o współpracę z „tradycyjnymi” stronnictwami politycznymi. Choć do końca swych rządów premier skłaniał się ku rozwiązaniom autorytarnym, praktycznie już w 1940 r. bezpowrotnie zaprzepaścił szansę na osiągnięcie pozycji w państwie, jaką przed 1935 r. zdobył sobie Józef Piłsudski.

Słowa kluczowe: autorytaryzm, demokracja, konflikt polityczny, władza polityczna, historia Polski.

DOI:10.7862/rz.2016.hss.16

Przesłano do redakcji: marzec 2016

Przyjęto do druku: czerwiec 2016

¹ Prof. dr hab. Arkadiusz Adamczyk, Jan Kochanowski University, e-mail: adark@interia.pl

ASSESSMENT OF FINANCIAL LOSSES ON FLOOD-PRONE AREAS IN THE ŁÓDŹ PROVINCE

The aim of the research is to assess the current state of land use of flood-prone areas considering potential financial losses as exemplified by 21 communes of the Łódź province which obtained high or very high flood risk levels in the methodology used in *Flood Protection Operating Plan for the Łódź Province*. The flood-prone area was defined as an area particularly exposed to the risk of flooding on which the probability of flooding is on the medium level and amounts to 1%. Financial losses were assessed in accordance with the guidelines included in the *Ordinance of the Minister of the Environment, Minister of Transport and the Marine Economy, Minister of Administration and Digitalization and the Minister of Internal Affairs of 21 December 2012 on elaboration of flood hazard maps and flood risk maps*. Potential financial losses were calculated on the basis of an analysis of land use of flood-prone areas with the use of the Database of Topographic Objects as well as land inventory. Both land use and assessment of losses were presented with the use of GIS methods. It was established that the biggest financial losses within particularly flood-prone areas may be found in Tomaszów Mazowiecki as well as in the communes of Gidle and Poddębice, which is connected with the existence of service and production areas as well as residential areas. Analysis of flood risk levels is of great importance as it may allow to implement an adequate flood protection policy.

Keywords: areas at risk of flooding, property damage, hazard maps and flood risk, GIS.

OCENA STRAT MATERIALNYCH NA TERENACH ZAGROŻONYCH POWODZIAMI W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM

Celem badań jest ocena aktualnego stanu zagospodarowania terenów zagrożonych powodziami ze względu na potencjalne straty materialne, na przykładzie 21 gmin województwa łódzkiego, które uzyskały duży lub bardzo duży poziom ryzyka powodziowego w metodologii wykorzystanej w *Planie operacyjnym ochrony przed powodzią dla województwa łódzkiego*. Za teren zagrożony powodzią, przyjęto teren szczególnego zagrożenia powodzią, na którym prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1%. Oceny strat materialnych dokonano zgodnie z wytycznymi zawartymi w *Rozporządzeniu Ministra Środowiska, Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, Ministra Administracji i Cyfryzacji oraz Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 21 grudnia 2012 r. w sprawie opracowywania map zagrożenia powodziowego oraz map ryzyka powodziowego*. Potencjalne straty materialne obliczono na podstawie analizy zagospodarowania terenów zagrożonych powodziami, przy wykorzystaniu Topograficznej Bazy Danych oraz inwentaryzacji terenowej. Za pomocą metod GiS przedstawiono zarówno zagospodarowanie, jak ocenę strat. Stwierdzono, że w granicach terenów szczególnego zagrożenia powodzią najwyższe straty materialne są w Tomaszowie Mazowieckim, Łowiczu i Kutnie co jest związane z istnieniem terenów usługowo-produkcyjnych i mieszkaniowych. Analiza poziomu ryzyka powodziowego jest bardzo ważna, gdyż umożliwia ona prowadzenie odpowiedniej polityki w zakresie ochrony przeciwpowodziowej.

Słowa kluczowe: tereny zagrożone powodziami, straty materialne, mapy zagrożenia i ryzyka powodziowego, GIS.

DOI:10.7862/rz.2016.hss.17

Przesłano do redakcji: listopad 2015

Przyjęto do druku: czerwiec 2016

²Dr Marta Borowska-Stefańska, Institute of the Built Environment and Spatial Policy, Faculty of Geographical Sciences, University of Lodz, ul. Kopcińskiego 31, 90-142 Łódź, email: borosia@op.pl

STRATEGIC DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF THE POLISH POWER SECTOR IN THE LIGHT OF CLIMATE AND ENERGY POLICY OF THE EUROPEAN UNION

The paper analyzes the possible directions of development of the Polish electricity sector by 2050 in terms of its adaptation to the EU requirements. The analysis was performed for different scenarios of development of CCS technology, nuclear energy development conditions and forecasted fuel prices on the domestic market, assuming the EU's targets for energy and climate policy. Strategic directions of sector development, taking into account investments in gas-fired and nuclear power plants were considered. Position of coal in the future fuel structure of Polish electricity generation and its conditions were discussed. The costs of electricity production in the analyzed scenarios are set out. The areas of government activity essential for strategic decisions determining the direction of development of the energy sector in Poland are presented. The presented studies assumed equal preferences for all types of fuels and technologies while assuming the market prices of fuels. The Government, determining the desired directions of development of the sector, can stimulate their development by creating preferences, such as preferential tax treatment. Essential is active participation of the Polish government in setting the specific targets valid for European countries in future. Without denying the need to reduce emissions, Poland should have an impact on the choice of quantity and quality of indicative targets, which will have to be met. A target to reduce emissions should not be accompanied by further objectives. For example, a target to increase share of renewable energy sources limits the development of energy mix.

Keywords: energy policy, energy security, electricity.

STRATEGICZNE KIERUNKI ROZWOJU POLSKIEGO SEKTORA ELEKTROENERGETYCZNEGO W ŚWIETLE POLITYKI ENERGETYCZNO-KLIMATYCZNEJ UNII EUROPEJSKIEJ

W artykule dokonano analizy możliwych kierunków rozwoju sektora elektroenergetycznego Polski do 2050 roku w aspekcie jego dostosowania do wymogów unijnych. Analizę przeprowadzono w warunkach różnych scenariuszy rozwoju technologii CCS, uwarunkowań rozwoju energetyki jądrowej oraz prognozowanych cen paliw na rynku krajowym, przy założeniu realizacji unijnych celów w zakresie polityki energetyczno-klimatycznej. Rozważono strategiczne kierunki rozwoju sektora z uwzględnieniem inwestycji w elektrownie gazowe i jądrowe. Określono pozycję węgla kamiennego w przyszłej strukturze paliwowej produkcji energii elektrycznej Polski i jej uwarunkowania. Określono koszty produkcji energii elektrycznej w analizowanych scenariuszach. Wskazano obszary, w jakich powinien poruszać się Rząd podejmując strategiczne decyzje określające kierunek rozwoju sektora energetycznego w Polsce. Przedstawione badania wykonane były w warunkach równych preferencji dla wszystkich rodzajów paliw i technologii, przy przyjętych na warunkach rynkowych cenach paliw. Rząd, wprowadzając pożądane dla niego kierunki rozwoju sektora może stymulować ich rozwój poprzez stworzenie preferencji, na przykład podatkowych. Aktywne uczestnictwo polskiego rządu w wypracowywaniu szczegółowych celów redukcyjnych obowiązujących w przyszłości kraje unijne jest niezbędne. Nawet nie negując potrzeby ograniczenia emisji, Polska powinna mieć wpływ na wybór ilości i jakości celów wskaźnikowych, z których będzie musiała się rozliczyć. Ustaleniu celu w postaci wielkości redukcji emisji nie powinny towarzyszyć dodatkowe cele. Na przykład obligatoryjny cel w postaci udziału odnawialnych źródeł energii ogranicza wybór własnej ścieżki kształtowania mixu energetycznego.

Słowa kluczowe: polityka energetyczna, bezpieczeństwo energetyczne, energia elektryczna.

DOI:10.7862/rz.2016.hss.18

Przesłano do redakcji: sierpień 2015

Przyjęto do druku: czerwiec 2016

³ Lidia Gawlik, DSc, Eng., Associate Professor of The Mineral and Energy Economy Research Institute of the Polish Academy of Sciences, corresponding author: lidia.gawlik@min-pan.krakow.pl, Mineral and Energy Economy Research Institute, Polish Academy of Sciences, Kraków

⁴ Tomasz Mirowski, PhD., Eng., Assistant Professor, tomasz.mirowski@min-pan.krakow.pl, Mineral and Energy Economy Research Institute, Polish Academy of Sciences, Kraków

ZMIERZCH KONCEPCJI SOCJALISTYCZNEGO ROLNICTWA W POLSCE NA PRZYKŁADZIE POLITYKI ROLNEJ W WOJEWÓDZTWIE RZESZOWSKIM W LATACH 1975–1989

Celem artykułu jest prezentacja założeń, celów, instrumentów i efektów polityki rolnej prowadzonej w województwie rzeszowskim w latach 1975–1989 oraz wskazanie podstawowych tendencji w niej występujących. W ostatnim piętnastoleciu istnienia Polski Ludowej polityka rolna przechodziła zasadnicze zmiany. W II połowie lat siedemdziesiątych stała pod znakiem kontynuacji ekspansji inwestycyjnej i silnego rozwoju sektora uspołecznionego w rolnictwie. Podczas kryzysu w latach osiemdziesiątych nastąpiły częściowa reorientacja prowadzonej wobec rolnictwa polityki, zanik odniesień ideologicznych oraz zwrot ku pragmatyzmowi. Ewolucję polityki rolnej można zobrazować na przykładzie województwa rzeszowskiego, w którym wyraźnie widoczne były wszystkie wady polskiego rolnictwa. Mimo że w rolnictwie województwa dominowały gospodarstwa indywidualne, w całym omawianym okresie polityka rolna była nastawiona na wsparcie podmiotów uspołecznionych. W efekcie prowadzonej w II połowie lat siedemdziesiątych polityki inwestycyjnej jego stan posiadania zwiększył się w województwie aż 3,5-krotnie i sięgnął w 1980 roku poziomu 8,3% (w 1975 r. udział ten wynosił zaledwie 2,3%). Zmiany dokonujące się w latach osiemdziesiątych przyniosły wprawdzie pewien wzrost nakładów na rolnictwo indywidualne i nieznaczny spadek udziału sektora uspołecznionego w strukturze posiadania ziemi, nie spowodowały jednak widocznej reorientacji priorytetów polityki rolnej, a skutkiem ich praktycznej realizacji pozostawała niezmiennie niska efektywność rolnictwa w województwie stanowiąca kolejny dowód na niewydolność systemu gospodarki socjalistycznej.

Słowa kluczowe: polityka rolna, rolnictwo, gospodarka socjalistyczna, województwo rzeszowskie, kryzys gospodarczy.

THE FALL OF THE CONCEPT OF SOCIALIST AGRICULTURE IN POLAND ON THE EXAMPLE OF THE AGRICULTURAL POLICY IN THE RZESZOWSKIE VOIVODESHIP IN THE YEARS 1975–1989

The aim of this article is to present the principles, objectives, instruments and effects of the agricultural policy in the Rzeszowskie Voivodeship in the years 1975–1989 and an indication of basic trends in it. In the last fifteen years of the Polish People Republic the agricultural policy underwent major changes. In the second half of the seventies it was marked by the continuation of strong investment expansion and the development of the socialized sector in agriculture. During the crisis of the eighties there was a partial reorientation of it, the disappearance of ideological references and the shift towards pragmatism. The evolution of the agricultural policy can be illustrated by the example of the Rzeszowskie Voivodeship where all disadvantages of Polish agriculture were clearly visible. Although agriculture of the province was dominated by individual farms, throughout the period the agricultural policy was focused on supporting the entities socialized (in the second half of the 70s their share in the structure of land increased more three times). The changes in the eighties did not bring a visible reorientation of the priorities of the agricultural policy. The result of their implementation remained consistently low efficiency of the agriculture in the region. It was another proof of the inefficiency of the system of the socialist economy.

Keywords: agricultural policy, agriculture, socialist economy, the Rzeszowskie Voivodeship, economic crisis.

DOI:10.7862/rz.2016.hss.19

Przesłano do redakcji: grudzień 2015

Przyjęto do druku: czerwiec 2016

⁵ Dr hab. Paweł Grata, prof. UR, Instytut Historii, Wydział Socjologiczno-Historyczny, Uniwersytet Rzeszowski, Al. T. Rejtana 16C, 35–959 Rzeszów, e-mail: pgrata@wp.pl

DEKRET Z 27 LIPCA 1949 R. O NADZWYCZAJNYM PODATKU OD WZBOGACENIA WOJENNEGO

Rząd komunistycznej Polski po II wojnie światowej w kwestii relacji złotego przedwojennego do złotego powojennego przy regulacji zobowiązań przyjął zasadę nominalizmu. Jedyny ujemny czynnik we wprowadzaniu zasady nominalizmu ustawodawca widział w niesłusznym wzbogaceniu się dłużnika. Ostatecznie miało temu przeciwdziałać wprowadzenie nadzwyczajnego podatku od niesłusznego wzbogacenia się dłużnika w przypadku spłaty długu w jego nominalnej kwocie. Politykę uspołecznienia w Polsce po II wojnie światowej marży dewaluacyjnej zapoczątkował dekret z 13 kwietnia 1945 r. o nadzwyczajnym podatku od wzbogacenia wojennego, który stanowił o opodatkowaniu na rzecz państwa wzbogacenia wojennego uzyskanego podczas okupacji. Dalszym krokiem do opodatkowania marży dewaluacyjnej w formie podatku od wzbogacenia był dekret z 27 lipca 1949 r. o zmianie dekretu z 13 kwietnia 1945 r. o nadzwyczajnym podatku od wzbogacenia wojennego. Podatek ten powstał w wyniku wprowadzenia zasady nominalizmu w spłacie zobowiązań pieniężnych (zaniechania waloryzowania przedwojennych i wojennych długów). Dekretowi podlegało wzbogacenie wynikające z regulacji zobowiązań powstałych przed 31 sierpnia 1944 r., a niewygasłych do 30 czerwca 1945 r. Dotyczyło to zarówno sytuacji, gdy zobowiązań nie spłacono, jak i przypadków ich uregulowania w okresie od 1 lipca 1945 r. na rzecz państwa, przedsiębiorstw samorządowych i państwowych, banków, instytucji kredytowych, zakładów ubezpieczeń, instytucji ubezpieczeń społecznych oraz innych wierzycieli, których np. zobowiązania pieniężne były lub miały zostać zabezpieczone hipoteką, były ustalone w księgach handlowych albo opierały się na ugodach, orzeczeniach sądowych bądź aktach notarialnych. W odróżnieniu od wcześniejszego dekretu o nadzwyczajnym podatku od wzbogacenia wojennego nowy nie zmierzał do osiągnięcia celów fiskalnych; jego zadaniem było prowadzenie „walki klasowej”.

Słowa kluczowe: podatek od wzbogacenia wojennego, nominalizm, waloryzacja, dewaluacja, instytucje kredytowe.

THE DECREE OF 27TH JULY 1949 ON THE EXCEPTIONAL TAX ON MARTIAL ENRICHMENT

Polish communist government after World War II applied the principle of nominalism in the issue of the relation of pre-war zloty to the post-war one in clearing the commitments. The only negative factor in the implementation of the principle of nominalism was seen in unjust enrichment of the debtor. Eventually, to counteract it, extraordinary tax on unjust enrichment of the debtor in the case of repayment of the debt in its nominal amount was introduced. The policy of socialization in Poland after World War II of the margin devaluation was begun by The Decree of 13 April 1945. It established an extraordinary tax on war enrichment to the state. A further step to tax margin devaluation in the form of a tax on enrichment was The Decree of 27 July 1949 amending the Decree of 13 April 1945 of the extraordinary tax on war enrichment. This tax was created as a result of introduction of the principle of nominalism in repayment of financial obligations (omission of valorized pre-war and war debts). The enrichment resulting from the clearance of commitments established before 31 August 1944 and not expired until June 30, 1945 was subjected to the Decree. It also concerned the situation when the commitment was not cleared, as well as the cases of its clearance in the period from 1 July 1945 to The State, enterprises, local and state banks, credit institutions, insurance companies, social security institutions and other creditors whose, for example, financial liabilities were or were to be secured by a mortgage, or were based on trading books or settlements, judgments or notary acts. Unlike the previous decree on the extraordinary tax on enriching, the new law did not seek to achieve the fiscal targets; its task was to conduct "class struggle".

Keywords: tax on martial enrichment, indexation, nominalisation, devaluation, loan companies.

DOI:10.7862/rz.2016.hss.20

Przesłano do redakcji: listopad 2015

Przyjęto do druku: czerwiec 2016

⁶ Dr hab. Mirosław Klusek, Zakład Polityki Społecznej i Doradztwa, Wydział Rolniczo – Ekonomiczny, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie.

ARCYBISKUP⁸ IGNACY TOKARCZUK WOBEC ATEIZMU. ZARYS ZAGADNIENIA

Artykuł prezentuje stosunek jednego z najwybitniejszych hierarchów Kościoła katolickiego w Polsce XX w., członka Rady Głównej Episkopatu Polski, metropolity przemyskiego abp. Ignacego Tokarczuka, do promowanego przez komunistyczne władze ateizmu. Jako ordynariusz diecezji przemyskiej duchowny ten odegrał szczególną rolę w przeciwdziałaniu ateizacji społeczeństwa poprzez swoją postawę i nauczanie pasterskie, będące rezultatem własnych doświadczeń życiowych, jak również wnikliwych studiów i przemyśleń. W pierwszym z wymienionych przypadków znaczną rolę odegrały przeżycia abp. Tokarczuka z okresu sowieckiej okupacji Lwowa w latach 1939 – 1941, kiedy to musiał się ukrywać, fałszować dokumenty. W drugim zaś studia nad genezą i rodzajami ateizmu podjęte na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Nauczanie duszpasterskie abp. Tokarczuka bardzo szybko zostało odnotowane przez Służbę Bezpieczeństwa za „godzące w podstawy prawne PRL”. SB dostrzegła zaangażowanie abp. Tokarczuka w przeciwstawianie się ateizmowi (traktowanego przez niego jako promocja zakłamania i fałszu) w postaci głoszonych kazań uznawanych za „bezkompromisowe” oraz zakrojonego na szeroką skalę programu budownictwa sakralnego w diecezji przemyskiej. W artykule autor klasyfikuje zjawisko i charakter ateizmu stanowiącego integralną część ideologii marksistowskiej. Sprzeciwiając się tej doktrynie, abp Tokarczuk bronił ignorowanych przez komunistów w PRL praw ludzi wierzących.

Słowa kluczowe: ateizm, komunizm, laicyzacja, Kościół.

THE ARCHBISHOP IGNATIUS TOKARCZUK TO ATHEISM. OVERVIEW

The article presents the attitude of one of the greatest hierarchies of the twentieth century of the Catholic Church in Poland, a member of the Central Council of the Polish Episcopate, Archbishop of Przemyśl, Ignacy Tokarczuk, towards atheism promoted by the communistic authorities. As the bishop of Diocese of Przemyśl, he played a special role in combating atheism in society by his approach and pastoral teaching, being the result of his own life experiences, but also thank to in-depth study and reflection. In the first of these cases, a significant role was played by Archbishop Tokarczuk's experience of the soviet occupation of Lviv between 1939 and 1941, when he hid and forged documents. In the second case, his studies of the origins and types of atheism done at the Catholic University of Lublin. His teachings were quickly summarised by the Security Service as “threatening to the legal basis of PRL”. Security Service noticed Archbishop Tokarczuk's involvement in the opposition to atheism (treated by him as promotion of deception and falsehood) in the form of sermons recognised as “uncompromising” and the large-scale program of religious architecture in the Diocese of Przemyśl. In the article author classifies the phenomenon and the nature of atheism, which is an integral part of the Marxist ideology. Opposed to this doctrine, Archbishop Tokarczuk has defended the rights of believers ignored by communists.

Keywords: atheism, communism, secularisation, Church.

DOI:10.7862/rz.2016.hss.21

Przesłano do redakcji: marzec 2015

Przyjęto do druku: czerwiec 2016

⁷ Dr Mariusz Krzysztofiński, Referat Badań Naukowych Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej Instytutu Pamięi Narodowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Rzeszowie; mail: mariusz.krzysztofinski@ipn.gov.pl

⁸ W latach 1965 – 1991 biskup Tokarczuk był ordynariuszem przemyskim. Tytuł arcybiskupa *ad personam* bp. Tokarczukowi nadał 2 czerwca 1991 r. Ojciec Święty Jan Paweł II. Rok później abp. Tokarczuk został metropolitą przemyskim. W niniejszym artykule używać będę tytułu arcybiskupa.

LEADERSHIP IN PROJECT MANAGEMENT

The goal of this paper is to indicate possible ways to improve leadership qualities in Project Management. The approach to leadership is changing. The traditional concept of leadership perceived as “command and control” gradually gives way to a new, more flexible approach, which requires - on the one hand - the ability to predict (looking ahead) and - on the other - “courage” to delegate powers and the ability to motivate a team. The paper analyses two different approaches to leadership: transactional vs. transformational. The results of the studies prove that a modern leader should be a transformational rather than a transactional one. Transformational leadership is about making all project members creative, engage and full of initiative. It is project manager role as leader to integrate team members around defined goals and make them feel responsible for solving project problems. In regard to growing demand for versatility of Project Manager, a Project Manager has to continuously improve his/ her leadership skills. The author of this article, basing on her years’ long experiences with running projects, formulates a recommendation concerning three ways of improving one’s leadership skills. All three recommendations are practical and are aimed at helping Project Manager in engaging project team members in a joint effort to overcome difficulties, as well as looking for new challenges.

Keywords: Project Management, transactional leadership, transformational leadership, project leadership.

PRZYWÓDZTWO W ZARZĄDZANIU PROJEKTAMI

Celem artykułu jest wskazanie możliwych sposobów doskonalenia zdolności przywódczych Kierowników Projektów. Podejście do przywództwa zmienia się. Można mówić o zmianach przywództwa z tradycyjnego bazującego na stylu “poleceń i kontroli” w nowe – bardziej elastyczne. wymagające z jednej strony zdolności do przewidywania (spojrzenia w przód) a z drugiej strony “odwagi” w delegowaniu uprawnień i zdolności do motywowania zespołów. W artykule analizowane są dwa podejścia do przywództwa – tradycyjne (ang. transactional) i transformacyjne (ang. transformational). Wyniki badań pokazują że współczesny lider powinien być bardziej transformacyjny niż tradycyjny w podejściu do przywództwa. Przywództwo transformacyjne polega między innymi na stworzeniu warunków, w których wszyscy biorący udział w projekcie wykazują się inicjatywą, kreatywnością i zaangażowaniem. Jednym z zadań Kierownika Projektu jest zintegrowanie członków zespołu wokół uzgodnionych celów tak by czuli się oni aktywnie współodpowiedzialni za rozwiązywanie codziennych problemów. W kontekście coraz większych wymagań na wszechstronność współczesnego Kierownika Projektu, analiza tych dwóch podejść wskazuje na konieczność ciągłego ulepszania zdolności przywódczych. Autor artykułu, bazując również na swoich wieloletnich doświadczeniach z prowadzenia projektów formułuje rekomendacje dotyczące trzech sposobów poprawienia zdolności przywódczych Kierowników Projektów. Wszystkie rekomendacje mają wymiar praktyczny i w swojej wymowie mają pomóc Kierownikowi Projektu w zastanowieniu się w jaki sposób zaangażować członków zespołu projektowego we wspólne pokonywanie trudności jak i wspólne poszukiwanie nowych wyzwań.

Słowa kluczowe: Zarządzanie projektami, przywództwo tradycyjne, przywództwo transformacyjne, przywództwo w zarządzaniu projektami.

DOI:10.7862/rz.2016.hss.22

Przesłano do redakcji: listopad 2015

Przyjęto do druku: czerwiec 2016

⁹ Anna Kurzydłowska, Ph.D., PMP, PRINCE2 Practitioner, SCPM™, e-mail: a.kurzydłowska@uksw.edu.pl, Faculty of Mathematics and Natural Sciences, Institute of Computer Science Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw, ul. Wójcickiego 1/3, 01-938 Warszawa.

OGÓLNY MODEL RACHUNKU KOSZTÓW KLIENTA

Przedsiębiorstwo w relacjach z klientami można w sposób bardzo uproszczony przedstawić jako miejsce generowania kosztów a klienta jako źródło dostarczania przychodów. Uproszczenie to znajduje uzasadnienie w roli jaką pełni klient w stosunku do przedsiębiorstwa, bowiem to dzięki klientowi przedsiębiorstwo generuje niezbędne zyski do prowadzenia i kontynuowania działalności oraz swojego rozwoju. Rodzi to konieczność nawiązywania i utrzymywania optymalnych, pod względem ekonomicznym relacji z klientami. W dużej mierze związane jest to *stricte* z procesem sprzedaży klientom produktów i/lub towarów, które oferuje lub zamierza oferować przedsiębiorstwo. Podstawowym ryzykiem prowadzenia działalności gospodarczej jest ryzyko związane z opłacalną sprzedażą efektów działalności danego przedsiębiorstwa. Ryzyko to związane jest z jednej strony z faktem możliwości dokonania sprzedaży. A z drugiej strony z możliwością sprzedaży z zyskiem.

Rentowność relacji z klientami jest kluczowa dla prowadzenia i kontynuowania działalności gospodarczej. Przychody uzyskiwane dzięki relacjom z klientami są łatwe do identyfikacji oraz wyceny. System rachunkowości finansowej w pełni spełnia swoją rolę w tym obszarze. Jednak określenie wszystkich kosztów relacji z danym klientem nie jest sprawą prostą. Rachunkowość finansowa nie jest w stanie w pełni zaspokoić tych potrzeb. Z tego powodu przedsiębiorstwa potrzebują dedykowanego rachunku kosztów, który umożliwi zarządzającym tym przedsiębiorstwami na określenie rzeczywistych kosztów relacji z poszczególnymi klientami.

Celem artykułu jest przedstawienie definicji oraz ogólnego modelu rachunku kosztów klienta sprzyjającego nawiązywaniu i utrzymywaniu rentownych relacji z klientami.

Słowa kluczowe: rachunek kosztów, klient, rentowność, rachunkowość.

GENERAL MODEL OF CUSTOMER COSTS ACCOUNTING

The company in its dealings with customers can be presented in a very simplistic way as a place of generating costs, and the customer as a source of revenue. This simplification is justified by the role which the customer plays in relation to the company, because it is thanks to the client that company generates profits necessary to keep and continue its business and its development. This raises the need to establish and maintain optimal, in the economic terms, relations with customers. To a large extent this is strictly related to the process of selling products and/or goods, which company offers or intends to offer to customers. The main risk of doing business is the risk associated with profitable sales of effects of business of the given enterprise. The risk is related on one hand to the fact of possibility of making a sale. On the other hand, it is related with the possibility of profitable sales.

The profitability of customer relationships is crucial for conducting and continuing business. Revenues obtained through relationships with customers are easy to identify and evaluate. Financial accounting system fully complies with its role in this area. However, determination of all the costs of relations with a given customer is not a simple matter. Financial accounting is not able to fully meet these needs. For this reason, companies need a dedicated costs accounting, which will enable the management of these companies to determine the actual cost of the relationship with the given customer.

The aim of the article is to present definitions and general model of customer costs accounting favoring establishing and maintaining profitable relationships with customers.

Keywords: costs accounting, customer, profitability, accounting.

DOI:10.7862/rz.2016.hss.23

Przesłano do redakcji: grudzień 2015

Przyjęto do druku: czerwiec 2016

¹⁰ Dr Grzegorz Lew, Zakład Finansów, Bankowości i Rachunkowości, Wydział Zarządzania Politechnika Rzeszowska, email: lewgrzes@prz.edu.pl

FORECAST FOR DEVELOPMENT OF POLISH EXPORTS IN FRANCE ON THE BASIS OF THE ACTIONS BY DEDICATED INSTITUTIONS

Many institutions are responsible for Polish – French trade exchange. Over the years the structure and its scope have been changing. This evolution has reflected geopolitical changes that has led to actual situation. These institutions cope with the problems related to both imports and exports of Polish products and services. The important part of their work is creation and promotion of ‘Polish brand’. The article attempts to explain and illustrate the prospects of further development of Polish exports in France with the cooperation of the National Chamber of Commerce, Trade and Investment Department of Promotion in the Embassy and the Consulate of Poland. In order to illustrate this, the author has used a SWOT analysis that aims to describe the strong and weak points, opportunities and threats associated with Polish goods’ being exported to the French market. On the basis of the results of this analysis, an evaluation of the trade relations between Poland and France might be done. Moreover, the prospects might be outlined for the future. An analysis of the opportunities cannot be done without first describing the specifics of the French market, as has been included in the title. Then, the previous successes of Polish exports and their detailed description have been described. At the end of this article, the conclusion and proposed changes have been presented. These changes seem to be necessary in order to increase Polish exports.

Keywords: import, export Polish French trade exchange, Polish exports promotion.

PERSPEKTYWY ROZWOJU POLSKIEGO EKSPORTU WE FRANCJI NA BAZIE DOTYCHCZASOWYCH DZIAŁAŃ ZE STRONY INSTYTUCJI DO TEGO POWOŁANYCH

Za wymianę gospodarczą pomiędzy Polską a Francją odpowiada szereg instytucji. Na przestrzeni lat zmieniała się ich struktura i zakres ich działań i obowiązków. Powolna ewolucja odzwierciedlała zmiany geopolityczne i społeczno-gospodarcze, doprowadzając do stanu aktualnego. Instytucje te zajmują się m.in. problemami dotyczącymi zarówno importu, jak i eksportu produktów i usług polskich. Ważnym elementem ich działań było tworzenie i promocja „marki polskiej”.

Artykuł ma celu przedstawienie perspektyw rozwoju polskiego eksportu we Francji przy współpracy Izby Gospodarczej, Wydziału Promocji Handlu i Inwestycji Ambasady i Konsulatów RP. Do tego celu autor wykorzystał analizę SWOT, która pokazuje silne i słabe strony działań prowadzonych przez instytucje do tego powołane, a także zawiera opis szans i zagrożeń eksportu towarów z Polski na rynek francuski.

Na podstawie wyników tej analizy SWOT można podjąć próbę oceny wymiany handlowej Polski z Francją i nakreślić perspektywy jej rozwoju.

Analizę szans rozwoju polskiego eksportu we Francji nie sposób dokonać bez opisu specyfiki rynku francuskiego, co zawarto w artykule. Następnie omówiono dotychczasowe osiągnięcia polskiego eksportu na rynek francuski, jego wielkość, rodzaje eksportowanych towarów. Na zakończenie przedstawiono wnioski na przyszłość oraz zaproponowano zmiany, które wydają się konieczne do wprowadzenia, aby nie tylko zwiększyć eksport polskich wyrobów i usług na rynek francuski, ale bardziej go zróżnicować i poszerzyć sektory gospodarki.

Słowa kluczowe: import, eksport, polsko-francuska wymiana handlowa, promocja polskiego eksportu

DOI:10.7862/rz.2016.hss.24

Przesłano do redakcji: grudzień 2015

Przyjęto do druku: czerwiec 2016

¹¹ Karolina Łatka, MSc, Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie oraz KEDGE Business School, Marsylia, Francja, e-mail: karolina.latka@onet.pl

THE QUESTION OF WAR DEBTS AND REPARATIONS IN FRENCH-AMERICAN RELATIONS AFTER WWI

The main purpose of the article is to analyze the crucial thorny issue in US-French relations after the First World War. It was the question of regulations of the repayment of war debts and reparations. While the war debt taken out in the United States was considerably reduced, the French authorities treated this subject as the political one. They wanted the Americans to cancel it as they claimed the United States should have regarded it not as the money borrowed, but their contribution to the victory – the common aim of the allied nations. But the Americans had been refusing to fulfill those demands as they entered the war as the *associated* not *allied* state. In view of such a unequivocal repudiation, the French had been trying to make the repayment of their debt conditional upon reimbursement of the war reparations by Germany. But the Americans claimed those two issues were not interdependent. Their main goal was to help in the economic stabilization of Germany, which was perceived as the vital trade partner. To this end they exerted pressure on the Europeans to reduce the agreed amounts of reparations which were finally completely abandoned in July 1932. At the same time the Americans refused to prolong the payment of the French debt in December 1932. This led to the situation that the French ceased to repay the debt at all. It caused the dramatic exacerbation of French-American relations both on intergovernmental and social level. The public opinion from the both sides of Atlantic became outraged. It caused the mutual distrust which was particularly disadvantageous in the era of great economic depression when the international cooperation was crucial to diminish its fallouts.

Keywords: economic consequences of WWI, influence of economic issues on political relations, transatlantic relations, US foreign policy.

KWESTIA DŁUGÓW I REPARACJI WOJENNYCH W RELACJACH AMERYKAŃSKO-FRANCUSKICH PO I WOJNIE ŚWIATOWEJ

Celem artykułu jest analiza jednego z najważniejszych punktów spornych w relacjach amerykańsko-francuskich po I wojnie światowej. Był to problem regulacji płatności długów i reparacji wojennych. Choć Stany Zjednoczone znacznie zredukowały francuski dług, dla władz w Paryżu była to kwestia polityczna. Francuzi oczekiwali, że Amerykanie umorzą dług twierdząc, że był to ich wkład w zwycięstwo – wspólny cel sojusznicznych narodów. Amerykanie odmawiali podkreślając, że przystąpiły do wojny jako państwo „stowarzyszone“, a nie „sojusznicze“. Wobec tego kolejne rządy francuskie starały się wywierać nacisk na Stany Zjednoczone w celu uzależnienia spłat długu od spłat reparacji wojennych przez Niemcy. Jednak Amerykanie twierdzili, że te dwie kwestie nie były współzależne. Ich głównym celem była stabilizacja gospodarcza Niemiec postrzeganych jako kluczowy partner gospodarczy USA. By osiągnąć ten cel, amerykańscy dyplomaci wywierali presję na rządy europejskie, by zmniejszyły kwoty reparacji, które zostały ostatecznie całkowicie zniesione w lipcu 1932 r. W tym samym czasie, Amerykanie odmówili prolongaty spłaty raty długu francuskiego planowanej na grudzień 1932 r. W związku z tym Francja zaprzestała spłaty długu. To spowodowało poważne napięcia w relacjach amerykańsko-francuskich, zarówno na szczeblu międzyrządowym jak i między społeczeństwami. Doprowadziło to do wzajemnej nieufności, co było szczególnie niekorzystne w czasach wielkiego kryzysu gospodarczego, kiedy współpraca międzynarodowa była konieczna, by niwelować jego skutki.

Słowa kluczowe: skutki gospodarcze I wojny światowej, wpływ czynników ekonomicznych na relacje polityczne, stosunki transatlantyckie, polityka zagraniczna Stanów Zjednoczonych.

DOI:10.7862/rz.2016.hss.25

Przesłano do redakcji: lipiec 2015

Przyjęto do druku: czerwiec 2016

¹² Paulina Matera, DSc, PhD, Associate Profesor of UŁ, Katedra Amerykanistyki i Mass Mediów, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologicznych, Uniwersytet Łódzki, ul. Lindleya 5A, 90-131 Łódź, tel. 42 635 42 52, e-mail: paulinamatera@uni.lodz.pl

THE SELECTION OF MEASURES FOR EFFECTIVE IMPLEMENTATION OF THE STRATEGY OF THE CITY

The purpose of this article is to present the selection of performance measures for effective implementation of the city strategy on the example of the Balanced Scorecard with a particular emphasis on the big cities in Poland (metropolises). Local government units benefit from the funds supplied by the local community. So a very important issue is to create customer focused strategies that are well designed to meet the needs of customers and provide the highest levels in product and service performance. Measuring efficiency is a challenge in the context of limited resources for the public undertakings in Polish cities. Therefore, it is necessary to search for the new tool that describes the strategy of the local government unit's development and helps to monitor its effective realization. At the beginning the article presents the general concept of the Balanced Scorecard. Then, there is discussed the requirements for performance measures. Next, there are presented the examples of goals and measures in four perspective: serve the customer, run the business, manage resource and develop employees. The summary indicates the readiness of big Polish cities to implement the Balanced Scorecard. In the article, the following research methods were used: the literature research, the analysis of the resolutions implementing the city strategy made by the councils of the cities, and the reasoning by analogy.

Keywords: objectives, measures, Balanced Scorecard, city.

DOBÓR MIERNIKÓW W SKUTECZNYM WDRAŻANIU STRATEGII MIASTA

Celem artykułu jest przedstawienie doboru mierników w skutecznym wdrażaniu strategii miasta na przykładzie zrównoważonej karty wyników (*Balanced Score card*), ze szczególnym uwzględnieniem dużych miast polskich (metropolii takich jak Gdańsk, Łódź, Katowice, Kraków, Poznań Warszawa, Wrocław). Jednostki samorządu terytorialnego korzystają ze środków przekazanych przez lokalne społeczności. W związku z tym opracowywane przez nich strategie powinny być dobrze zaprojektowane, zorientowane na klienta, spełniać ich oczekiwania oraz dostarczać usługi najwyższej jakości. Ponadto pomiar efektywności jest bardzo ważny w sytuacji ograniczonych środków na zadania publiczne w miastach polskich. Konieczne zatem jest poszukiwanie nowych narzędzi, które będą pomocne w opracowaniu strategii rozwoju jednostek samorządu terytorialnego i w monitorowaniu ich skutecznej realizacji. W artykule na początku przedstawiono ideę zrównoważonej karty wyników, która ewoluowała od wielowymiarowego systemu pomiaru dokonań, poprzez instrument obrazowania strategii przedsiębiorstwa za pomocą tzw. map strategii, poprzez całościowy system zarządzania strategicznego, uwzględniający kwantyfikację aktywów niematerialnych, aż po model synergii organizacyjnej. Następnie opisano wymagania odnośnie mierników oraz zaprezentowano przykładowe cele i mierniki w czterech perspektywach zrównoważonej karty wyników, to znaczy w perspektywie klienta, perspektywie procesów wewnętrznych, perspektywie finansów oraz perspektywie rozwoju. W podsumowaniu wskazano na gotowość polskich dużych miast do wdrożenia zrównoważonej karty wyników. W artykule zastosowano następujące metody badawcze: analiza literatury, analizę strategii dużych miast polskich oraz wnioskowanie przez analogię.

Słowa kluczowe: cele, mierniki, zrównoważona karta wyników, miasto.

DOI:10.7862/rz.2016.hss.26

Przesłano do redakcji: czerwiec 2016

Przyjęto do druku: lipiec 2016

¹³Maria Nieplowicz, PhD, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, 53-345 Wrocław, ul. Komandorska 118/120, maria.nieplowicz@ue.wroc.pl, t. 71-36-80-428.

WIELKOŚĆ PRZEWOZÓW PASAŻERSKICH W RELACJI DO WSKAŹNIKA MOTORYZACJI W WYBRANYCH KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ W LATACH 2008–2013

Złożony i wielopłaszczyznowy system gospodarczy obecnego świata jest niezwykle sensytywnym układem kolektywnych powiązań funkcjonalnych i systemowych. W efekcie skutki kryzysu ekonomicznego są odczuwalne w różnych rejonach świata i sektorach gospodarczej działalności człowieka. Monitorowanie zmian zachodzących w gospodarce, szczególnie podczas kryzysu, jest istotne w zidentyfikowaniu przyczyn jego powstania, a w kolejnym etapie – odszukaniu rozwiązań umożliwiających efektywne złagodzenie konsekwencji jego wystąpienia. Współczesne społeczeństwa dążą do coraz większej mobilności, a celem polityki Unii Europejskiej jest kształtowanie i wspieranie efektywnych, bezpiecznych i zrównoważonych rozwiązań mających ją zapewnić. Ogromne znaczenie dla transportu odgrywiają przewozy pasażerskie, które wskazują na potrzeby transportowe, odzwierciedlając przy tym dobrobyt społeczeństwa i kondycję gospodarczą państwa. W pracy porównano wielkości wykonanej pracy przewozowej w pasażerskim transporcie drogowym i kolejowym oraz liczbę przewiezionych pasażerów transportem lotniczym. Do analizy wybrano także zmienną będącą liczbą zarejestrowanych samochodów osobowych przypadających na tysiąc mieszkańców w wybranych krajach Unii Europejskiej. Analiza ma na celu wskazanie: zróżnicowania między przewozami pasażerskimi różnymi środkami transportu oraz ocenę wpływu kryzysu ekonomicznego z 2008 r. na wielkość analizowanych przewozów w UE. Celem dodatkowym przeprowadzonych badań było przedstawienie pozycji Polski na tle innych krajów, a także wskazanie relacji wzrostu liczby zarejestrowanych samochodów osobowych do wielkości przewozów pasażerskich. Publikacja powstała na podstawie danych prezentowanych przez Eurostat i OECD.

Słowa kluczowe: kryzys gospodarczy, transport pasażerski, wskaźnik motoryzacji.

SIZE OF PASSENGER TRANSPORT IN RELATION TO THE AUTOMOTIVE INDICATOR IN SELECTED COUNTRIES OF EUROPEAN UNION IN THE YEARS 2008–2013

Complex and multifaceted economic system of today's world is a very sensitive system of collective functional and system connections. As a result of the outcomes of economic crisis are experienced in different parts of the world and economic sectors of human activity. Monitoring of changes in the economy, especially during the crisis, is important to identify the causes of its origin, and in the next stage, to find solutions enabling effective mitigation of the consequences of its occurrence. Contemporary societies tend to increasing mobility and the goal of European Union policy is to develop and support efficient, safe and sustainable solutions which provide it. Passenger transport is of great importance and it indicates the transport needs reflecting the well-being of the society and the economic condition of the state.

The study compares the size of the transport performance in passenger transport by road and rail and the number of passengers carried by air transport. For the analysis the variable, which is also the number of registered passenger cars per thousand inhabitants in selected countries of the European Union, has been applied. The analysis aims to identify: differentiation between passenger transport by various modes and an assessment of the impact of the economic crisis of 2008 on the size of the analyzed transport in EU. An additional objective of the study was to present the Polish position against other countries, and an indication of relationships of an increase in the number of registered passenger cars to the size of the passenger. The publication has been based on the data presented by Eurostat and the OECD.

Keywords: economic crisis, passenger transport, the rate of motorization.

DOI:10.7862/rz.2016.hss.27

Przesłano do redakcji: styczeń 2016

Przyjęto do druku: lipiec 2016

¹⁴Mgr Mariola Nycz, Katedra Metod Ilościowych, Wydział Zarządzania, Politechnika Rzeszowska im. I. Łukasiewicza, Al. Powstańców Warszawy 8, 35–959 Rzeszów, autor korespondencyjny, e-mail: m_nycz@prz.edu.pl

¹⁵Dr hab. inż. Mirosław Śmieszek, prof. PRz, Katedra Metod Ilościowych, Wydział Zarządzania, Politechnika Rzeszowska im. I. Łukasiewicza, Al. Powstańców Warszawy 8, 35–959 Rzeszów, e-mail: msmieszek@prz.edu.pl

THE ASSESSMENT MODEL OF ENERGY SECURITY IN THE ROAD TRANSPORT SECTOR IN POLAND

The current economic situation and adopted by the member states of European Union (including Poland) energy policy makes it increasingly looking for alternative sources of supply. This theme refers not only to the energy sector but also to the others, including the road transport sector. The future of the automotive industry is not only striving for the lowest CO₂ emissions, but also to rationalize fuel consumption and to reduced a noise levels. Therefore, the interest of an alternative fuels such as LPG, CNG, LNG is still growing. In the current situation we should take appropriate steps to create an optimal scheme showing how changes in the structure of fuel consumption in road transport affect the level of safety in this sector. The aim of this article is to attempt at creating model for the assessment of energy security in the road transport sector in the national realities. The model based on the authors experience and pursuant of multivariate data analysis inter alia, in research and analysis of literature sources. In the first part of the article the authors define the concept of energy security in the sector, and then presented a four-dimensional manner of its examination - physical, economic, environmental and social - and having these criteria, bearing in mind the fact that it is impossible to measure all the elements shaping the broad energetic safety. At the end of the article, the authors attempted to design evaluation index of energy security in the Polish road transport by adopting an additive aggregation formula.

Keywords: energy security, alternative fuels model, road transport.

MODEL OCENY STANU BEZPIECZEŃSTWA ENERGETYCZNEGO W SEKTORZE TRANSPORTU DROGOWEGO W POLSCE

Aktualna sytuacja ekonomiczna oraz przyjętą przez kraje członkowskie Unii Europejskiej (w tym również przez Polskę) polityka energetyczna sprawia, że coraz częściej poszukuje się alternatywnych źródeł zasilania. Temat ten tyczy się nie tylko sektora energetycznego, ale również innych, w tym także sektora transportu drogowego. Przyszłość motoryzacji to nie tylko dążenie do jak najniższej emisji CO₂, ale również racjonalizacja zużycia paliwa i redukcja poziomu hałasu. W związku z tym obserwuje się zainteresowanie paliwami alternatywnymi takimi jak np. LPG, CNG, LNG. W obecnej sytuacji należy poczynić odpowiednie kroki, aby stworzyć optymalny schemat obrazujący jak zmiany struktury zużycia paliw w transporcie drogowym wpływają na poziom bezpieczeństwa tego sektora. Celem niniejszego artykułu jest próba stworzenia modelu oceny bezpieczeństwa energetycznego w sektorze transportu drogowego w realiach krajowych. Model ten powstał w oparciu o doświadczenie autorów oraz na podstawie wielowymiarowej analizy danych pochodzących między innymi z prowadzonych badań oraz analizy źródeł literaturowych. W pierwszej części artykułu zajęto się właściwym zdefiniowaniem pojęcia bezpieczeństwa energetycznego w omawianym sektorze, a następnie zaprezentowano czterowymiarowy sposób jego rozpatrywania – fizyczny, ekonomiczny, ekologiczny i społeczny – oraz charakteryzujące je kryteria, mając na uwadze fakt, że niemożliwe jest zmierzenie wszystkich elementów kształtujących szeroko rozumiane bezpieczeństwo energetyczne. Na koniec autorzy podjęli próbę konstrukcji wskaźnika oceny bezpieczeństwa energetycznego w sektorze polskiego transportu drogowego przyjmując addytywną formułę agregacji.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo energetyczne, paliwa alternatywne, model, transport drogowy.

DOI:10.7862/rz.2016.hss.28

Przesłano do redakcji: listopad 2015

Przyjęto do druku: lipiec 2016

¹⁶ Monika Peplowska, MSc, Eng., The Mineral and Energy Economy Research Institute of the Polish Academy of Sciences, Division of Minerals and Energy Sustainable Development, e-mail: monika@min-pan.krakow.pl

¹⁷D. Sc., Eng. Dominik Kryzia, The Mineral and Energy Economy Research Institute of the Polish Academy of Sciences, Division of Minerals and Energy Sustainable Development, e-mail: kryzia@min-pan.krakow.pl

ASSESSMENT OF WATER SUPPLY INFRASTRUCTURE STATE IN RURAL AREAS IN POLAND USING MULTIVARIATE ANALYSIS

In the study the condition of the water supply infrastructure in rural areas in Poland was assessed. Research period covered the years 2003 and 2014. Through this period, the water supply infrastructure state was considerably improved. The improvement was mainly due to Polish accession to the European Union, therefore, the proper standards of water supply should be ensured, in order to adapt them to of the EU rights. The European community has supported Poland through all kinds of subsidies thanks to which water supply was expanded and a procedure of improvement was implemented. For performing research the multivariate comparative analysis – the agglomeration method and the k-means method - were used. The analysis covered the following parameters characterizing the development of the water supply infrastructure in rural areas: changes in length of water supply network, number of water supply connections, number of water treatment plants. In the last decade, the percentage of the population using water supply network increased by 13%, with biggest increase in Masovian (up to 32%) and in Lesser Poland (up to 26%) and the lowest was observed in the Opole province (up to 6%). In contrast, the costs associated with the development of water supply infrastructure in rural areas increased by 33%. The largest costs investment were incurred in the Greater Poland Region (380%) and in the Silesian province (260%). Increasing the development level of water supply infrastructure and consequently, the sewage infrastructure development will influence the tourism and investment attractiveness of rural areas.

Keywords: water supply infrastructure, rural areas, multivariate analysis.

OCENA STANU INFRASTRUKTURY ZAOPATRUJĄCEJ W WODĘ NA OBSZARACH WIEJSKICH W POLSCE METODĄ WIELOWYMIAROWEJ ANALIZY

W pracy przeprowadzono ocenę stanu infrastruktury zaopatrującej w wodę i odprowadzającą ścieki na obszarach wiejskich w Polsce. Badanym okresem były lata 2003 oraz 2014. Na przestrzeni tych lat stan infrastruktury wodociągowej uległ znacznemu polepszeniu. Poprawa nastąpiła głównie dzięki wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej, zatem musiano zadbać o podwyższenie poziomu świadczonych usług wodociągowych, tak aby dopasować je do prawa unijnego. Wspólnota europejska wspierała Polskę wszelkiego rodzaju dotacjami, dzięki którym rozbudowywano, a także poddawano modernizacji infrastrukturę wodociągową oraz kanalizacyjną. Do przeprowadzenia analizy użyto wielowymiarowej analizy porównawczej-metod aglomeracyjnej oraz metody k-średnich. Analizą objęto następujące parametry charakteryzujące rozwój infrastruktury zaopatrującej w wodę, do których należą: długość sieci wodociągowej, liczby przyłączy wodociągowych, liczby powstałych stacji uzdatniania wody, stopnia zwodociągowania obszarów wiejskich. W ostatnim dziesięcioleciu procent ludności korzystającej z sieci wodociągowej zwiększył się o 13%, w tym największy wzrost w województwach mazowieckim (wzrost o 32%) oraz małopolskim (wzrost o 26%), a najmniejszy zaobserwowano w województwie opolskim (wzrost o 6%). Natomiast koszty związane z rozbudową infrastruktury wodociągowej na obszarach wiejskich wzrosły o 33%. Największe nakłady inwestycyjne zostały poniesione w województwie wielkopolskim (wzrost o 380%) oraz w województwie śląskim (wzrost o 260%). Podniesienie poziomu rozwoju infrastruktury wodociągowej oraz w konsekwencji kanalizacyjnej będzie wpływało na turystyczną oraz inwestycyjną atrakcyjność obszarów wiejskich. Również rozwój gospodarstw agroturystycznych jest uwarunkowany stanem infrastruktury wodociągowej, która bezpośrednio wpływa na powstawanie nowych miejsc pracy na terenach wiejskich.

Słowa kluczowe: długość sieci wodociągowej, obszary wiejskie, wielowymiarowa analiza porównawcza.

DOI:10.7862/rz.2016.hss.29

Przesłano do redakcji: styczeń 2016

Przyjęto do druku: lipiec 2016

¹⁸Katarzyna Pietrucha-Urbanik, PhD, Eng., Politechnika Rzeszowska, Wydział Budownictwa, Inżynierii Środowiska i Architektury, al. Powstańców Warszawy 6, 35-959 Rzeszów, autor korespondencyjny: e-mail: kpiet@prz.edu.pl

¹⁹Anna Nogaj, MSc, Eng., Politechnika Rzeszowska, Wydział Budownictwa, Inżynierii Środowiska i Architektury, al. Powstańców Warszawy 6, 35-959 Rzeszów

²⁰Justyna Stecko, PhD, Politechnika Rzeszowska, Wydział Zarządzania, al. Powstańców Warszawy 10, 35-959 Rzeszów

РАЗВИТИЕ РЕАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В ЕКАТЕРИНОСЛАВСКОЙ ГУБЕРНИИ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XIX – НАЧАЛЕ XX ВВ.

В статье рассматриваются проблемы развития реального образования во второй половине XIX – в начале XX вв. в одном из наиболее значимых регионов Украины – Екатеринославской губернии. Показаны цели создания реальных училищ как особого типа средних учебных заведений в Российской империи, борьба сторонников формального, классического и реального образования в отношении их создания. Анализируется соответствующая трансформация учебных программ реальных учебных заведений вследствие изменения целей их создания в соответствии с «Уставом гимназий и прогимназий ведомства Министерства народного просвещения» 1864 г., «Уставом реальных училищ» 1872 г., «Уставом реальных училищ» 1888 г., пересмотром планов и программ реальных училищ в 1895-1906 гг. в связи с обсуждением проблем реформирования среднего образования и сближением обоих типов средней школы, резко разделенных реформой 1871-1872 гг. Показан процесс становления реального образования в Екатеринославской губернии в 70-х – 90-х гг. XIX в., связанный с открытием по инициативе Екатеринославской городской думы первого в регионе реального училища, раскрыта динамика его развития и результаты деятельности за первую четверть существования. Значительное внимание уделено новому этапу развития реального образования в Екатеринославской губернии в начале XX в., связанным с открытием реальных училищ не только в губернском центре, но и в уездных городах и промышленных поселках губернии (Мариуполе, Бахмуте, Юзовке, Луганске). Всего в 1901-1917 гг. было открыто пять новых реальных училищ и за их количеством Екатеринославщина заняла одно из первых мест среди девяти украинских губерний. В статье подчеркивается, что инициаторами их учреждения, в том числе и частных реальных училищ, были земское и городское самоуправления.

Ключевые слова: образование, история, Украина.

DEVELOPMENT OF THE NON-CLASSICAL SECONDARY EDUCATION AT THE EKATERINOSLAV PROVINCE IN SECOND HALF OF XIX – EARLY XX CENTURIES

The article deals with the problems of the non-classical secondary education in the second half of the nineteenth – early twentieth centuries at one of the most important regions of Ukraine - Ekaterinoslav province. There are shown the goals of non-classical secondary schools as a special type of secondary schools in the Russian Empire, the fight of supporters of formal, classical education and non-classical secondary education in relation to their creation. The author analyzes the corresponding transformation of the curriculum of non-classical secondary education in accordance with the objectives of the changes of their creation. It was created in accordance with the "Charter of gymnasiums and Progymnasiums department of the Ministry of Education" 1864, "Charter of non-classical secondary schools" 1872, "Charter of non-classical secondary schools" 1888, the review of the plans and programs of non-classical secondary schools in 1895-1906 years and also in connection with the discussion of the reform problems of the secondary education and the convergence of two types of secondary schools, which were sharply divided by the reform of 1871-1872 years. The article describes the process of formation of non-classical secondary education at the Ekaterinoslav province in the 70-90 years of XIX century, which was related to the opening of the first non-classical secondary school in the region, which was initiated by Ekaterinoslav City Council, and also the article examines the dynamics of its development and activity results for the first quarter of its existence. The significant attention was given to new stage of the development of non-classical secondary education at the Ekaterinoslav province in the early twentieth century. It was connected with opening of non-classical secondary schools not only at the province centre, but at other cities and industrial settlements (Mariupol, Bahmut, Yuzovka, Lugansk). In the 1901-1917 years the Ekaterinoslav province has occupied the leading place among nine Ukrainian provinces because at this period five new non-classical secondary schools were opened on its territory. The article is noted that the initiators of creation of such kind of secondary schools, including private non-classical secondary schools, were city and province (zemskoe) local government bodies.

Keywords: education, history, non-classical secondary schools.

ROZWÓJ EDUKACJI ZAWODOWEJ W JEKATIRINOSŁAWSKOJ GUBERNI W DRUGIEJ POŁOWIE XIX – POCZĄTKU XX W.

W artykule omówiono problemy rozwoju zawodowej edukacji w drugiej połowie XIX – na początku XX w. w jednym z najważniejszych regionów Ukrainy – Jekatirinosławskiej guberni. Przedstawiono cele tworzenia szkół zawodowych jako szczególnego rodzaju szkół średnich w imperium Rosyjskim, walka zwolenników formalnej, klasycznej i zawodowej edukacji w sprawie ich tworzenia. Przeanalizowano odpowiednią transformację programów nauczania zawodowych uczelni ze względu na zmiany celów ich tworzenia zgodnie z "Regulaminem gimnazjów i progimnazjów resortu Ministerstwa edukacji narodowej" 1864 r., "Statut szkół zawodowych" 1872 r., "Statut szkół zawodowych" 1888 r., zmianą planów i programów szkół zawodowych w latach 1895-1906 w związku z omawianiem problemów reformy szkolnictwa średniego i zbliżeniem obu typów szkół średnich, zdecydowanie podzielonych przez reformę w latach 1871-1872. Przybliżono proces kształtowania się edukacji zawodowej w Jekatirinosławskiej guberni w latach 70–90. XIX w., związany z otwarciem pierwszej w regionie szkoły zawodowej, określono dynamikę jej rozwoju i wyniki działalności w pierwszym ćwierćwieczu istnienia. Znaczną uwagę poświęcono nowemu etapowi w rozwoju zawodowej edukacji na początku XX w., związanemu z otwarciem szkół zawodowych nie tylko w centrum guberni, ale i w miastach powiatowych i przemysłowych miasteczkach guberni (Mariupolu, Bahmucie, Juzowce, Ługańsku). W latach 1901-1917. było otwartych pięć nowych szkół zawodowych i za względu na tę ilość Jekatirinosławszczyzna zajęła jedno z pierwszych miejsc wśród dziewięciu ukraińskich województw. W artykule podkreśla się, że inicjatorami ich organizowania, w tym i prywatnych szkół zawodowych, zostały ziemskie i miejskie samorządy.

Słowa kluczowe: edukacja, historia, szkoły zawodowe, Ukraina.

DOI:10.7862/rz.2016.hss.30

Przesłano do redakcji: styczeń 2016

Przyjęto do druku: lipiec 2016

²¹Сергей Прокопенко, аспирант кафедры истории Украины Днепропетровского национального университета имени Олеса Гончара; e-mail: badaboom1510@gmail.com

ОЛИГАРХИЧЕСКИЕ ИНТЕРЕСЫ И «ЧЕРНЫЙ ЛЕБЕДЬ» ПО-МОЛДАВСКИ

В современном мире наблюдается дисбаланс интересов как на глобальном, так и национальном уровнях. В условиях однополярности, с американским «центром доминирования», все страны, в той или иной степени, втягиваются в орбиту растущего беспорядка - «управляемого хаоса». Мировая элита ради достижения своих целей активно практикует бархатные революции, государственные перевороты, антиконституционные действия, «великое переселение народов», финансовые аферы, санкции, вооруженную силу. При этом закулисные интересы прикрываются идеями демократизации, экономической свободы, партнерства, помощи. Национальная политическая элита и связанная с ней компрадорская буржуазия всемерно лоббируют собственные интересы. Контролируя все сферы жизнедеятельности общества, господствующие кланы («группы влияния») фактически подчиняют, «захватывают» государство. Молдова, ввиду своего геополитического положения (пограничье между Западом и Востоком, на стыке разных культур) представляет определенную ценность для крупных мировых игроков и втянута в орбиту их острого противостояния. Интересы доминирующих групп/стран и усиливающееся противостояние между ними вызывают в современном мире непрогнозируемые, неожиданные процессы и явления, но имеющие значительные последствия. Такие события и процессы, в силу их «рукотворности» и хорошей «режиссуры», трудно предугадать, предвидеть, они сравнимы с черным лебедем, весьма редким в природе. «Черный лебедь» по-молдавски спровоцирован властной элитой и представляет беспрецедентную кражу из банковской системы Молдовы. Ее разрушительными последствиями явились: значительная девальвация национальной валюты, резкий скачок инфляции, ухудшение экономической ситуации в стране и угрожающее обнищание населения.

Ключевые слова: олигархический режим, интересы власти, правовой беспредел, коррупция, «черный лебедь», финансовое мошенничество.

INTERESY OLIGARCHÓW ORAZ „CZARNY ŁABĘDŹ” PO MOŁDAWSKU

We współczesnym świecie obserwujemy brak równowagi interesów tak na poziomie globalnym, jak i narodowym. W jednobiegunowym systemie z amerykańską dominacją, wszystkie kraje w różnym stopniu są wciągane w orbitę rosnącego zamieszania – „kontrolowanego chaosu”. Światowe elity, aby osiągnąć swoje cele, udają się do aktywnego organizowania rewolucji aksamitnych, zamachów stanu, akcji anty-konstytucyjnych, „wielkiej wędrówki ludów”, afer finansowych, sankcji, użycia siły zbrojnej. Przy tym interesy zakulisowe przykrywają ideami demokratyzacji, wolności gospodarczej, partnerstwa i pomocy. Narodowe elity polityczne i związani z nimi przedstawiciele biznesu compradorskiego na wszelkie sposoby lobbują własne interesy. Poprzez kontrolowanie wszystkich sfer życia społecznego, klany rządzące (tzw. „grupy wpływów”) faktycznie podporządkowują, „zagarniają” państwo. Mołdowa, ze względu na swoje położenie geopolityczne (pogranicze między Zachodem i Wschodem, na styku różnych kultur) prezentuje określoną wartość dla wielkich światowych graczy, dlatego jest wciągnięta w orbitę ostrej konfrontacji. Interes dominujących grup/krajów i nasilenie konfrontacji między nimi powodują we współczesnym świecie procesy i zjawiska nieprzewidywalne, niespodziewane, jednak mające istotne konsekwencje. Te wydarzenia i procesy, ze względu na ich „ręczne wykonanie” i dobrą „reżyserię” są trudne do przewidzenia; można je porównać do czarnego łabędzia – ptaka bardzo rzadkiego w przyrodzie. „Czarny łabędź” po mołdawsku to afery spowodowana przez elitę rządzącą, bezprecedensowa kradzież w systemie bankowym Mołdowy. Skutki tej afery były katastrofalne: znaczna dewaluacja waluty narodowej, gwałtowny skok inflacji, pogorszenie sytuacji gospodarczej w kraju oraz zagrażające zubożenie ludności.

Słowa kluczowe: system oligarchiczny, interesy władzy, bezprawie, korupcja, "Czarny łabędź", oszustwa finansowe

OLIGARCHIC INTERESTS AND "BLACK SWAN" IN MOLDOVAN

In modern society, there is an imbalance of interests at the global and national levels. In terms of unipolarity, with the American "center of domination", all countries in varying degrees, are drawn into the orbit of the growing confusion - "controlled chaos". The world's elite in order to achieve its objectives actively practicing velvet revolutions, coups, anti-constitutional actions, "great migration of peoples", financial fraud, sanctions, military force. This underhanded interests hide behind the democratization of ideas, economic freedom, partnership and assistance. National political elite and the associated comprador bourgeoisie in every way lobbying their own interests. By controlling all aspects of social life, the ruling clans - "groups of influence" in fact subordinate, "capture" the state. Moldova, due to its geopolitical position (frontier between East and West, at the crossroads of different cultures) is of some value to the world's major players and drawn into the orbit of acute confrontation. Interests dominant groups/countries and intensifying confrontation between them cause in the modern world, unpredictable, unexpected processes and phenomena, but have significant consequences. These events and processes, due to their "hand-made" good and "directing" it is difficult to predict, anticipate, they are comparable with the black swan is very rare in nature. "Black Swan" in Moldovan provoked by the ruling elite and represents an unprecedented theft of the banking system of Moldova. Its devastating consequences were: a significant devaluation of the national currency, a sharp jump in inflation, the worsening economic situation in the country and threatening impoverishment of the population.

Keywords: oligarchic regime, the interests of power, lawlessness, corruption, "Black Swan", financial fraud.

DOI:10.7862/rz.2016.hss.31

Przesłano do redakcji: styczeń 2016

Przyjęto do druku: lipiec 2016

²² Ольга Сорочан, д-р хаб., проф., Молдавская экономическая академия, e-mail: olga_sorocean@hotmail.com

ENVIRONMENTAL CRITERIA OF PUBLIC PROCUREMENT AS AN INSTRUMENT OF DEVELOPMENT SUSTAINABILITY OF SLOVAKIA

Green or sustainable economic growth for environmental policy in the light of the current environmental crisis and resource depletion is discussed in various national and international political and expert levels. Indicators of green growth and statistical results can measure sustainable development, while they allow to evaluate the green growth and support its integration into policy.

The paper analyses the OECD's framework strategy with selection of important environmental indicators and characteristics, which are intended for the assessment of the green growth strategies (green marketing). The significance of criteria, which takes into account the price in terms of public procurement is relatively high, but the values of economic activities (sustainable production, sustainable consumption and trade) are relatively low. Results suggest that production and consumption must be environmentally and economically sustainable. Nowadays green growth strategy also in Slovakia emphasizes economic value, the country goes the right way and economic - environmental activities will grow in the future. This study offers a concept for measuring the general environmental effects of activities and evaluation of green public commissions based on phrased criteria and methodical plan of implementation of the green public commission. The methodology provides the information needed for national economic reform plans based on the present status report.

Keywords: sustainable development, green public procurement, sustainable production and consumption indicators, environmental criteria.

KRYTERIA ŚRODOWISKOWE DOTYCZĄCE ZAMÓWIEŃ PUBLICZNYCH JAKO INSTRUMENT ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU SŁOWACJI

W artykule omówiono kwestie dotyczące zrównoważonego wzrostu ekonomicznego w ochronie środowiska w świetle obecnego kryzysu i uszczuplenia zasobów, które to zagadnienie poruszane jest podczas różnych krajowych i międzynarodowych dyskusji politycznych i eksperckich. Wskaźniki rozwoju ekologicznego i wyników statystycznych mogą mierzyć zrównoważony rozwój, pozwalają one na ocenę rozwoju ekologicznego oraz wspierają jego politykę integracji. W artykule autorzy analizują strategię ramową Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju z uwzględnieniem ważnych wskaźników środowiskowych i cech, które są przeznaczone do oceny zielonych strategii wzrostu gospodarczego (zielony marketing). Znaczenie kryteriów, które biorą pod uwagę cenę w zakresie zamówień publicznych jest stosunkowo wysokie, ale wartości działalności gospodarczej (zrównoważona produkcja, zrównoważona konsumpcja i handel) są stosunkowo niskie. Wyniki sugerują, że produkcja i konsumpcja muszą być ekologicznie i ekonomicznie zrównoważone. Obecnie zielona strategia wzrostu także na Słowacji podkreśla wartość gospodarczą, kraj idzie właściwą drogą, a ekonomiczne i środowiskowe działania rozwiną się w przyszłości. Badanie to oferuje koncepcję pomiaru ogólnych skutków środowiskowej działalności i oceny zielonych komisji publicznych w oparciu o sformułowane kryteria, jak i metodyczny plan wdrażania zielonej komisji publicznej. Metodologia dostarcza informacji potrzebnych do krajowych planów reform gospodarczych na podstawie niniejszego raportu.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, zielone zamówienia publiczne, zrównoważone wskaźniki produkcji i konsumpcji, kryteria ekologiczne.

DOI:10.7862/rz.2016.hss.32

Przesłano do redakcji: czerwiec 2015

Przyjęto do druku: lipiec 2016

²³ Ing. Lenka Štofová, University of Economics in Bratislava, Faculty of Business Economics with seat in Košice, Slovak Republic, corresponding author: e-mail: lenka.stofova@euke.sk

²⁴ Ing. Petra Szaryszová PhD., University of Economics in Bratislava, Faculty of Business Economics with seat in Košice, Slovak Republic

²⁵ Doc. Lucia Bednárová PhD. University of Economics in Bratislava, Faculty of Business Economics with seat in Košice, Slovak Republic

²⁶ Ing. Artur Kottner PhD., University of Central Europe, Skalica, Slovak Republic

ZAŁOŻENIA GEOPOLITYKI IWANA IV GROŹNEGO I JEJ REALIZACJA W ROSJI W LATACH 1547–1584. CZ. II

W artykule przedstawiono główne założenia geopolityczne w czasach rządów cara Rosji Iwana IV Groźnego i sposoby ich realizacji. Ekspansję Rosji w tym czasie ukierunkowała w dużym stopniu sama geografia, ale za konkretne działania w czasie i przestrzeni odpowiadał Iwan IV. Jeszcze w okresie Wielkiego Księstwa Moskiewskiego wytyczono główne zamierzenia geostrategiczne. Należały do nich: 1. Zapewnienie bezpieczeństwa od strony granic wschodnich państwa i skierowanie ekspansji przeciwko państwom będącym spadkobiercami Mongołów. 2. Zdobycie dostępu do Bałtyku i przesunięcie granic na zachód, w celu zjednoczenia ziem należących na przestrzeni wieków do Rusi Kijowskiej. To „zbieranie ziem ruskich” miało też połączyć wyznawców prawosławia pod jednym panowaniem Cerkwi rosyjskiej. 3. Rozbudowa odpowiedniej ideologii dla uzasadnienia spraw politycznych. W tym czasie pojawia się teoria przedstawiająca Moskwę jako „trzeci Rzym”, mająca po upadku Konstantynopola potwierdzać władzę Moskwy nad wszystkimi ludami prawosławnymi, a w przyszłości także będąca czynnikiem uzasadniającym roszczenia rosyjskie do terenów po byłym Cesarstwie Bizantyńskim. Iwan IV Groźny w wyniku podjętych działań stał się jednym z pierwszych władców rosyjskich, który z dużymi sukcesami realizował te założenia geopolityczne, odnosząc przy tym również porażki. Był też pierwszym władcą, który dzięki swoim działaniom stworzył pojęcie „eurazjatyckiej Rosji”. Artykuł składa się z części omawiających realizację planów Iwana IV Groźnego oraz jego sukcesy i porażki w trzech głównych kierunkach jego polityki. Cele, jakie sobie wyznaczył car, nie zostały przez niego w pełni zrealizowane, ale odgrywały rolę uniwersalną także dla przyszłych władców Rosji, którzy jakby wypełniającego testament polityczny, dążyli do podobnych celów w polityce zagranicznej. Osąd działań cara Iwana IV w Rosji do dziś nie jest jednoznaczny, oceny wahają się od uwielbienia aż po nienawiść.

Słowa kluczowe: Iwan IV Groźny, geopolityka, Rosja w XVI wieku, wojny rosyjskie.

THE ASSUMPTIONS OF GEOPOLITICS AND IT IMPLEMENTATION IN RUSSIA IVAN IV THE TERRIBLE IN THE YEARS 1547–1584. PART II

The article presents the main assumptions geopolitical reign of the Russian Tsar Ivan IV the Terrible and methods of their implementation. The expansion of Russia at that time has focused largely on the same geography, but to translate this into correct actions in time and space belonged to Ivan IV. Even during the Great Duchy of Moscow there were marked major geo-strategic ambitions. These included: 1. Ensuring safety from the eastern borders of the state and directing the expansion against states that are the heirs of the Mongols. 2. Gaining access to the Baltic Sea and borders moved west, to unite the lands belonging to the centuries to Kievan Rus. This “gathering of the Russian lands” had also connect Orthodox believers under one rule of the Russian Orthodox Church. 3. Development of appropriate ideologies to justify policy issues. At this time, there is the theory of Moscow as the “Third Rome”, designed after the fall of Constantinople confirmed Moscow's authority over all Orthodox peoples, and in the future being a factor justifying claims to Russian territories of the former Byzantine Empire. Ivan IV the Terrible as a result of actions taken to become one of the first rulers of Russia, who with considerable success realized these geopolitical assumptions, while also referring successes. He was also the first ruler who created in his actions the concept of “Eurasian Russia”. The article consists of two parts discussing implementation and successes and failures of Ivan IV the Terrible at the three main lines of its policy. Goals it has set itself the car have not been fully realized by him, but he played the role of a universal for future rulers of Russia, who likes realizing his political testament aspired to similar objectives in foreign policy. The judgment of the activities of Tsar Ivan IV of Russia to this day it is not clear, from adoration to the hatred.

Keywords: Ivan IV the Terrible, geopolitics, Russia in the sixteenth century, The Russian Wars.

DOI:10.7862/rz.2016.hss.33

Przesłano do redakcji: wrzesień 2015

Przyjęto do druku: styczeń 2016

²⁷Mgr Krzysztof Surowiec, asystent w Zakładzie Nauk Humanistycznych, Wydział Zarządzania, Politechnika Rzeszowska, autor korespondencyjny: e-mail: ks@prz.edu.pl

²⁸Prof. dr hab. Aleksander Razin, kierownik Katedry Etyki Moskiewskiego Państwowego Uniwersytetu im. M. Łomonosowa

WYDARZENIA RELIGIJNE W TELEWIZJI POLSKIEJ NA PRZYKŁADZIE PROGRAMÓW I TRANSMISJI Z KANONIZACJI JANA PAWŁA II I JANA XXIII ORAZ WYBORU PAPIEŻA FRANCISZKA

Kanonizacja papieża Jana Pawła II i Jana XXIII oraz wybór papieża Franciszka to jedne z najważniejszych wydarzeń historycznych dla Kościoła katolickiego w ostatnich latach. Dla Telewizji Polskiej były jednymi z najpoważniejszych wyzwań medialnych w historii stacji. Świadczą o tym decyzje kierownictwa Telewizji Publicznej, zaangażowane środki, bogactwo oferty programowej, a także wykorzystanie najnowszych sposobów komunikowania z odbiorcami.

W artykule autor analizuje sposób pokazywania tych wydarzeń w Telewizji Polskiej. Opisuje ofertę programową związaną z tymi wydarzeniami, a także zaangażowane środki do jej realizacji. Przedstawiam również uwarunkowania prawne związane pokazywaniem wydarzeń religijnych w stacjach telewizyjnych. Zdaniem autora Telewizja Polska, pokazując ważne wydarzenia historyczne – kanonizację papieża Jana Pawła II i Jana XXIII, a także wybór papieża Franciszka – nie tylko spełniła zobowiązania wynikające z istniejących przepisów prawa. Zaprezentowała bogatą ofertę programową skierowaną do różnych grup widzów. Ważną i nowatorską inicjatywą okazał się specjalny kanał internetowy utworzony w dniach poprzedzających kanonizację, w którym prezentowano wiele interesujących materiałów archiwalnych. Zaangażowane środki techniczne, układ programu, sposób jego prezentacji i zawartość merytoryczną można przedstawić jako przykład dla innych stacji telewizyjnych w Polsce prezentowania kolejnych ważnych wydarzeń religijnych.

Słowa kluczowe: TVP, kanonizacja, beatyfikacja, Karol Wojtyła, Jan Paweł II, Jan XXIII.

RELIGIOUS EVENTSON TVP (POLISH PUBLIC TELEVISION NETWORK) BASED ON PROGRAMMES AND THE LIVE TRANSMISSION OF THE CANONISATION OF JOHN PAUL II AND JOHN XXIII AND THE CONCLAVE OF 2013 ELECTING POPE FRANCIS

The article analyses Polish Television's (TVP) reporting of two historical events: the canonisation of Popes John Paul II and John XXIII in 2014 as well as the conclave of 2013 when Francis was elected the Pope. For TVP, both events were some of the most important media challenges in the network's history. During the canonisation services, TVP crews constituted the largest group of people accredited to the event outside Italy. The Eternal City hosted 78 people.

The article examines both the content offer and the network's guidelines. It identifies and studies measures taken to produce all reports, programmes and live transmissions, the use of a web portal specially-designed to present religious content related to the events as well as the legal requirements connected with reporting religious events on TVP. It also includes an outline of the legal background related to showing religious programmes on TVP. The article discusses all regulations stipulated in the Polish law, international agreements as well as the agreement between the Secretariat of Poland's Episcopacy and the Polish Public Television network.

The article analyses TVP programmes related to the canonisation of both popes as well as programmes showing or discussing Cardinal Jorge Mario Bergoglio's selection. In the summary, the author states that "all the technical equipment used, the selection of programmes, the way they were presented, its content can be set as an example for other Polish networks which would like to report important religious events in the future."

Keywords: Polish Public Television Network, TVP, canonisation, beatification, Karol Wojtyła, John Paul II, John XXIII,

DOI:10.7862/rz.2016.hss.34

Przesłano do redakcji: wrzesień 2015

Przyjęto do druku: czerwiec 2016

²⁹ Mgr Krzysztof Tadej, Interdyscyplinarne Humanistyczne Studia Doktoranckie, Uniwersytet Warszawski, dziennikarz TVP odpowiedzialny za nadzór merytoryczny w programach informacyjnych TVP w czasie kanonizacji Jana Pawła II i Jana XXIII, ul. Woronicza 17, blok F, 00-999 Warszawa, e-mail: ktad@gazeta.pl

INTEGRATING THE NEEDS OF THE LOCAL MARKET IN TEACHING LEGAL TRANSLATION

The discussion presented in the paper is an attempt to set out the market-oriented ground for teaching legal translation in the court setting. The postulate is that information about the prevalent types of civil cases involving translation and the patterns as regards dominating textual genres in various categories of court cases can make the didactic process in the said domain more effective, market-oriented and finally enhance the rhetorical and pragmatic expertise of students and translators operating in the said field. In order to collect the necessary data the author conducted a search of court files, compiled a corpus of the relevant texts and performed statistical analysis. The relevant material was selected on the basis of being qualified as involving *a foreign element*, which – in most general terms – implies the linguistic processing of the documents in translation. The data were analysed statistically with the intention to determine the patterns related to the directionality of translation, institutional distribution of the translation process, and the genre scheme.

The local dimension as regards the framework of the research approach which underlies the study is based on the assumptions of the GENTT research group on multilingual management and translation of court documents.

Keywords: directionality of translation, text genre, court document, institutional setting, special L1/L2 translation

POTRZEBY RYNKU LOKALNEGO JAKO CZYNNIK DETERMINUJĄCY PROFIL NAUCZANIA TŁUMACZEŃ PRAWNICZYCH

Niniejszy artykuł ma na celu ukierunkowanie nauczania tłumaczy sądowych na potrzeby rynku. Autorka stawia postulat wskazujący na to, iż informacja o dominujących kategoriach spraw cywilnych, w których zalegają dokumenty tłumaczone oraz schemat przeważających gatunków tekstów w różnych kategoriach spraw sądowych może sprawić, iż proces dydaktyczny w omawianym obszarze będzie bardziej efektywny oraz zorientowany na potrzeby rynku, co ostatecznie poszerzy wiedzę studentów oraz praktyków w zakresie retoryki oraz pragmatyki. Celem zebrania niezbędnych danych autorka przeprowadziła kwerendę akt sądowych, w wyniku czego został skompilowany korpus odnośnych tekstów oraz przeprowadzona została analiza statystyczna. Odnośny materiał został wybrany na podstawie kwalifikacji do kategorii spraw z elementem zagranicznym, co – najogólniej ujmując – wiąże się z obecnością dokumentów tłumaczonych w aktach sądowych. Dane zostały zanalizowane pod kątem statystycznym z zamiarem określenia schematów w zakresie kierunkowości tłumaczenia, rozkładu zleceń w odniesieniu do kontekstu instytucjonalnego oraz schematu gatunków tekstów. Lokalny wymiar schematu projektu badawczego, który został tutaj przyjęty nawiązuje do założeń sformułowanych przez grupę badawczą GENTT w projekcie dotyczącym zarządzania procesem tłumaczenia dokumentów sądowych.

Słowa kluczowe: kierunkowość tłumaczenia, gatunek tekstu, dokument sądowy, czynnik instytucjonalności, specjalistyczne tłumaczenie L1/L2

DOI:10.7862/rz.2016.hss.35

Przesłano do redakcji: listopad 2015

Przyjęto do druku: czerwiec 2016

³⁰ Edyta Więclawska, University of Rzeszow, e-mail: edytawieclawska@poczta.fm

PERSPEKTYWY POZYSKIWANIA GAZU ZIEMNEGO ZE ZŁÓŻ NIEKONWENCJONALNYCH NA UKRAINIE

Pozyskiwanie gazu ziemnego ze złóż niekonwencjonalnych na obszarze Ukrainy może stanowić znaczące wsparcie dla państwa starającego się uniezależnić od dostaw surowca ze Wschodu. Za sprawą tego surowca, wydobywanego z przewidywanym (nierazko nazbyt optymistycznie) zyskiem, mogłaby polepszyć się za pozycja Ukrainy w jej staraniach zarówno o niezależność i terytorialną integralność, jak i o dywersyfikację źródeł dostaw gazu ziemnego. Warunkiem jest jednakże opłacalność wydobywania gazu ziemnego ze złóż niekonwencjonalnych. W artykule przedstawiono szacunki dotyczące ukraińskich zasobów gazu oraz zapotrzebowanie na surowiec w tym państwie. Ukazano również działania Ukrainy, zmierzające do dywersyfikacji dostaw surowca i choć częściowego uniezależnienia się od Rosji. Przedstawiono także aktywność zachodnich przedsiębiorstw, które zajmują się poszukiwaniem gazu z łupków, a także najważniejsze złoża surowca, na obszarze których odbywają się prace. Z uwagi na znaczenie Rosji, będącej kluczowym dostawcą gazu na Ukrainę, w artykule ukazano również krytyczne stanowisko Moskwy wobec pozyskiwania gazu z łupków na Ukrainie. Jak zostało to udowodnione, zajęcie Krymu, a także wciąż możliwe odłączenie się od Ukrainy innych terytoriów niewątpliwie osłabi bezpieczeństwo gazowe tego państwa, przynosząc znaczące korzyści Rosji. W artykule przedstawione zostały także perspektywy pozyskiwania gazu z łupków na Ukrainie, w szczególności zaś sprzeciw określonych sił politycznych i społecznych. Co istotne, w artykule wskazano również na znaczenie innych rodzajów gazu niekonwencjonalnego: gazu ściśniętego oraz metanu z pokładów węgla.

Słowa kluczowe: Ukraina, gaz łupkowy perspektywy.

PROSPECTS FOR EXTRACTING SHALE GAS IN UKRAINE

The discovery of shale gas in the area of Ukraine can provide a significant support for a country which would like to become independent of gas supplies from the East. This is particularly important in the time of tension between Russia and Ukraine when the importance of gas as a pressure element has increased even more. Once the information about significant shale gas deposits in Ukraine is confirmed this may improve position of the country fighting for independence and territorial integrity as well as diversifying sources of natural gas supplies. The paper presents estimates of the Ukrainian gas resources and the demand for raw materials in the country. It shows the action of Ukraine, aiming at supplies diversification and even partial independence from Russia. Further the author describes the activities of the western companies that deal with prospecting for shale gas as well as shows the most important raw material deposits in the area where the work is taking place. As Russia is a key supplier of gas to Ukraine, the article also presents a critical attitude of Moscow towards shale gas in Ukraine. The seizure of the Crimea and possible separation of other territories from the Ukraine have proved to undoubtedly weaken the gas security of that country, bringing significant benefits to Russia. The article also presents the perspectives of extracting shale gas in Ukraine, in particular, objections of certain political and social forces. Importantly, the article also stresses the importance of other types of unconventional gas: tight gas and coalbed methane.

Keywords: Ukraine, shale gas, prospects.

DOI:10.7862/rz.2016.hss.36

Przesłano do redakcji: wrzesień 2014

Przyjęto do druku: styczeń 2016

³¹ Dr Łukasz Wojcieszak, Politechnika Świętokrzyska, al. Tysiąclecia Państwa Polskiego 7, 25-314 Kielce, e-mail: lwojciezak@tu.kielce.pl

PHILOSOPHY AND CIVIC HABITUS IN POSTINDUSTRIAL SOCIETY

The paper concerns our contemporary democracy which constitutes a system that is conscious of its non-descriptiveness, fragility of its basis and its internal discrepancies to such an extent that it institutionalizes conflicts. The non-descriptiveness does not constitute the final word of our social order but the first one. I argue that people from the West have serious reasons to put democracy first over despotism and totalitarianism. Having such right is not equal to having knowledge of the final metaphysical foundation. Our opinions and arguments are not the fundament of our society, because no one can be persuaded to a specified practice by means of argumentation. A real support of each political system is the power of habits, customs and many kinds of social automatisms. Our habits are the final and the most important basis of our political order. Such 'origins' are dying in the darkness of oblivion. We are not aware of them and we think of them as obvious and natural. On the one hand, philosophy helps us to understand that our habits and social virtues allow for maintaining our social and political stability, but on the other hand philosophy, making us aware of all social and political controversies, may lead to dangerous political destabilization. I will try to discuss this difficult issue in more details.

Keywords: authoritarianism, democracy, Pierre Bourdieu.

FILOZOFIA I CIVIC HABITUS W SPOŁECZEŃSTWIE POSTINDUSTRIALNYM

Artykuł dotyczy współczesnej demokracji, która ukazana zostaje jako systemem do tego stopnia świadomy swej niezdolności do samoopisania, kruchości swych podstaw oraz wewnętrznych rozbieżności, że instytucjonalizuje konflikt. Niezdolność do pełnego opisanego i wyjaśnienia samej siebie nie jest kresem lecz początkiem naszego społecznego porządku. Argumentuję, że ludzie Zachodu mają poważne powody by przedkładać demokrację ponad despotyzm i totalitaryzm. Posiadanie takich powodów nie jest jednak równoznaczne z posiadaniem wiedzy na temat ostatecznych metafizycznych fundamentów demokracji. Nasze przekonania i argumenty nie są podstawą naszego społeczeństwa – nikt nie może zostać przekonany do żadnej praktyki za pomocą siły argumentów. Rzeczywistym oparciem dla każdego politycznego porządku jest potęga zwyczajów oraz niezliczonych społecznych automatyzmów. Zwyczaje są ostateczną i najważniejszą podstawą politycznego porządku. Te „podstawy” toną w ciemności i zapomnieniu. Nie jesteśmy ich świadomi, traktujemy je jako oczywiste i naturalne. Filozofia z jednej strony może pomagać zrozumieć, że nasze zwyczaje i społeczne sprawności pomagają nam podtrzymać społeczną i polityczną stabilność, z drugiej strony zaś – czyniąc nas świadomymi społecznych i politycznych kontrowersji – może prowadzić nas do politycznej destabilizacji. Właśnie ten trudny problem spróbuję w niniejszym artykule rozważyć.

Słowa kluczowe: autorytaryzm, demokracja, Pierre Bourdieu.

DOI:10.7862/rz.2016.hss.37

Przesłano do redakcji: listopad 2015

Przyjęto do druku: czerwiec 2016

³² Prof. Magdalena Zardecka-Nowak, Institute of Sociology, University of Rzeszów